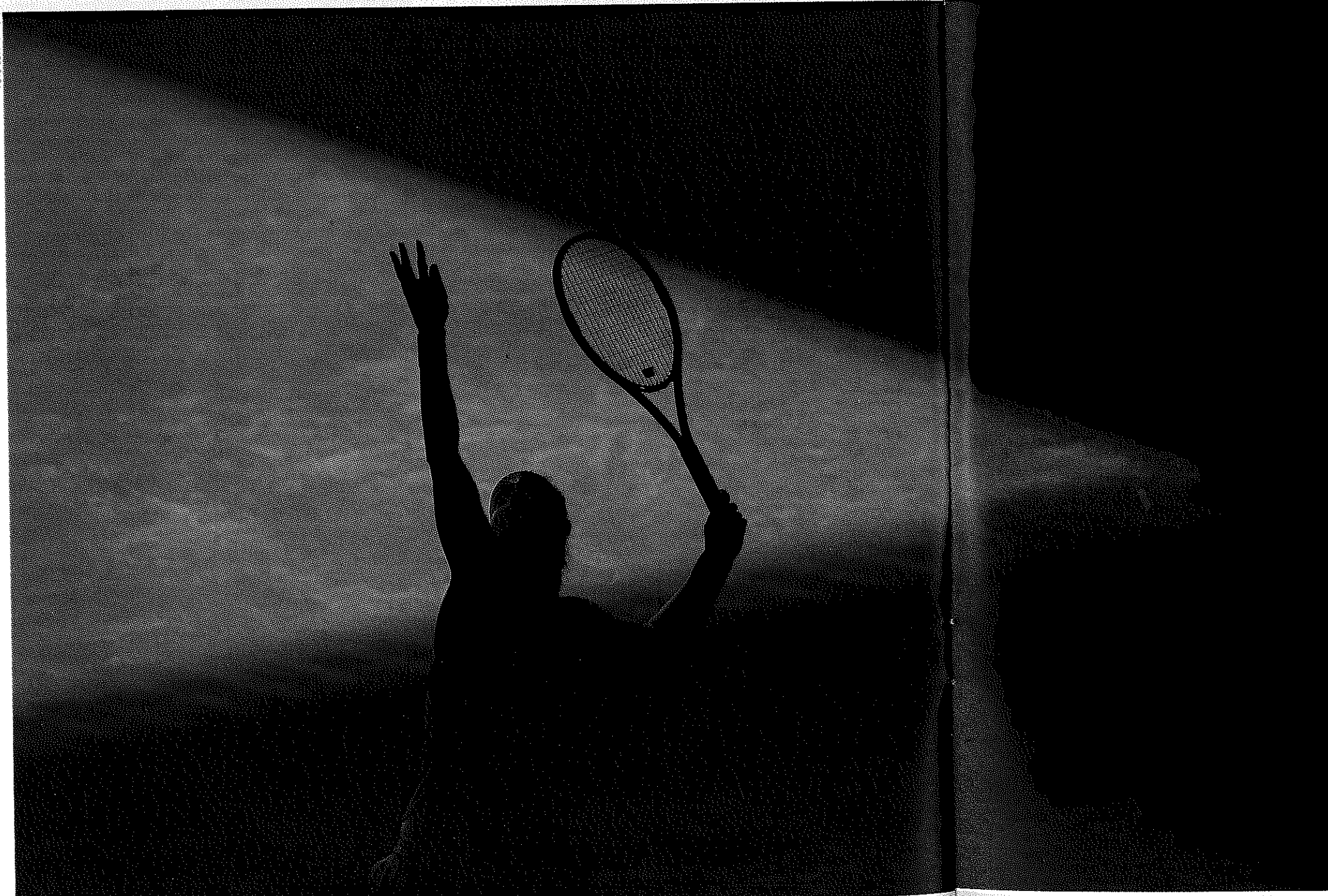

Dny rudé labutě

Proč je tak těžké mluvit o tom, jak menstruace ovlivňuje situaci zaměstnaných žen

SILVIE LAUDER

Nějaké ty ženské problémy.
(Petra Kvitová)

V

době provalených dopingových skandálů je to možná jedno z posledních opravdových tabu moderního profesionálního sportu. Rozhodně platí, že v naznačeném duchu komentovali sportovní novináři nedávný povzdech české tenistky Petry Kvitové pronesený na turnaji French Open. Dvojnásobná wimbledonská šampionka vysvětlila prohraný zápas tím, že je „ženská“ a s tím prostě souvisí „nějaké důvody“.

Tabu ovšem není menstruace jen ve sportovním světě. Mluvíme veřejně bezmála o všem, co kdysi bývalo odkázáno do intimní sféry: o psychických či zdravotních problémech stejně jako o sexu. Téma menstruace však pořád vyvolává citelný ostych. Když se začínal v Česku před deseti lety vysílat seriál z prostředí gynekologické kliniky, televize zpočátku zakázala slovo „menstruace“ i jen vyslovit. Ženy, které veřejně o vlastní či cizí menstruaci promluví, vyvolávají často znechucené odsudky (stejně reakce nakonec sklídila i Kvitová). Sociální sítě mažou obrázky menstruuujících žen a reklamy, jež periodu vykreslují jinak než za pomoci tyrkysové tekutiny, mají potíže při schvalování – jako třeba plakáty propagující menstruační kalhotky, na nichž letos schvalovací komisi newyorského metra rozpůlený růžový grapefruit až příliš připomínal vagínu. A když už někdo promluví, nechce obvykle zabíhat do detailů. Ani Petra Kvitová už svoji poznámku nehodlá dál rozvádět. „Už k tomu nebudeme nic dalšího říkat,“ říká mírně podrážděně její mluvčí Karel Tejkal. „Proč? To vám sdělovat nemusím.“

To je fakt. Stejně jako poukaz na to, že námětů k debatě je víc než dost. Menstruuje polovina populace a většina z této poloviny pracuje. Například otázka, zda měsíční cyklus a menstruace ovlivňují fyzické i intelektuální výkony žen, visí ve vzduchu odpradávná. Dnes už si sice nikdo nemyslí, že v přítomnosti krvácející ženy kysne mléko a hyne dobytek, nicméně přesvědčení lékařů konce 19. století, že cyklus ženám brání dosáhnout vyššího vzdělání či naplno pracovat, přezívá dodnes. Třeba v debatě o předpokládané prezidentské kandidátce amerických demokratů Hillary Clinton stále zaznívá argument, že jí ve výkonu prezidentské funkce bude bránit „hormonální imbalance“.

Také z obavy před těmito představami ženy zpravidla o menstruaci v práci nebo o tom, jaký má na ně efekt, nemluví.

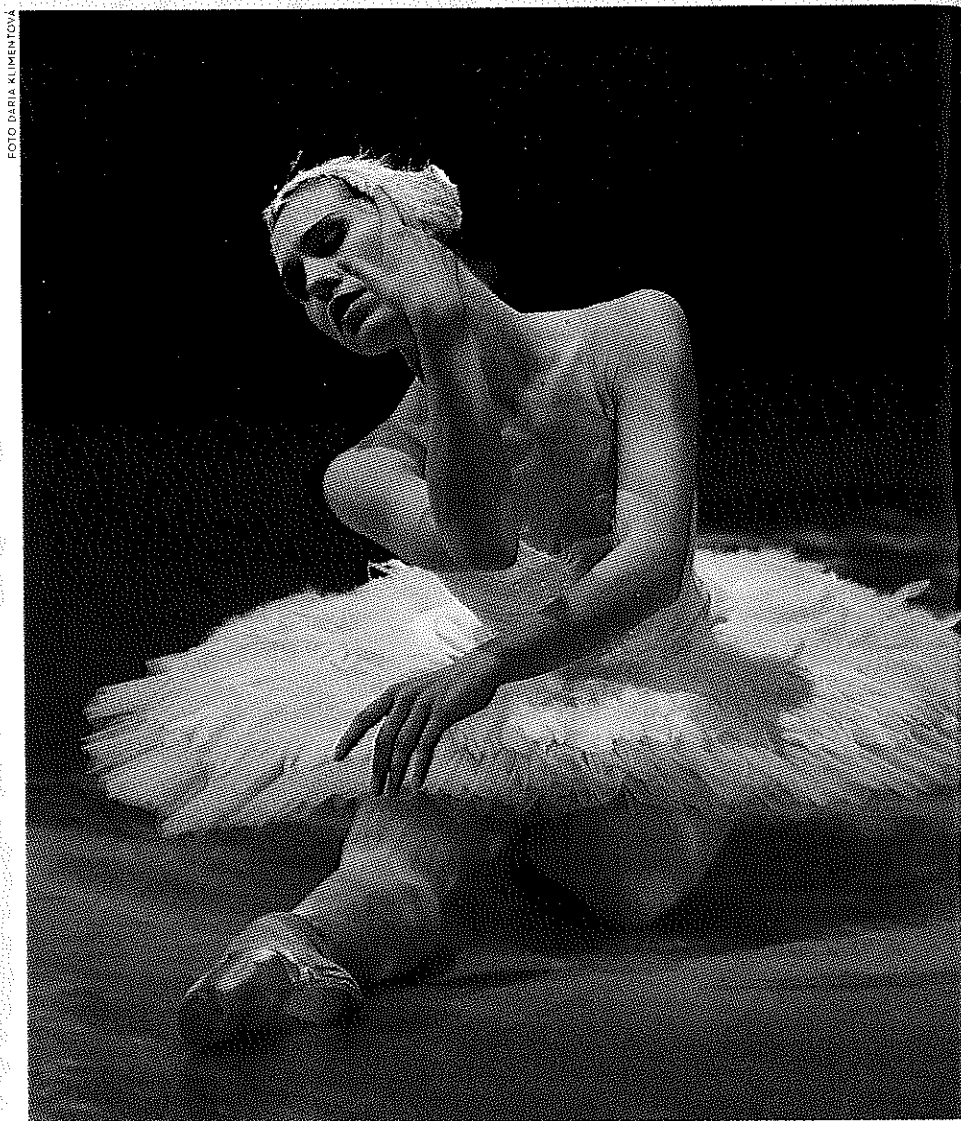
Natož aby požadovaly nějaké úlevy, jako na to mají nárok v některých zemích. Jsou však i ženy, které se mluvit neostýchají a naopak tvrdí, že pokud lidé všech pohlaví vezmou měsíční cyklus v potaz, bude se nám všem lépe pracovat.

Děláte si srandu?

Na Nikole Márové minimálně jeden člověk obvykle bezpečně pozná, že má „svoje dny“. Stačí na to jeden dotek. Díky své výšce má tato první sólistka baletu Národního divadla už třináct let jednoho tanečního partnera (což není obvyklé), a Michal Štípa tedy její tělo dokonale zná. „Všimne si, že mám nafouklé břicho nebo že jsem trochu těžší,“ říká primabalerína, která je v pětatřiceti na absolutním vrcholu taneční kariéry. Občas si její trochu větší únavy všimne baletní mistr a téma samozřejmě proberou s kolegyněmi v dámské šatně. „Ale stojí mě to víc námahy. I mentální – mám obavu, že nebudu skákat dost vysoko, že budu dělat chyby. A myslím na to.“ A ve hře jsou i hodně přízemní otázky. „Když máte na sobě bílý trikot a zvedáte nohy do výšky, tak se necítíte úplně jistě,“ usmívá se tanečnice.

Přestože balet patří k nejnáročnějším fyzickým aktivitám a přestože se menstruace dotýká více než poloviny osmdesátiletého baletního sboru, na chod sboru, rozvrh zkoušek či na představení nemá menstruace baletek žádný vliv. Technicky je to takřka neproveditelné a tanečníci jsou od útlého věku drilováni k železné disciplíně, která jim velí překonávat únavu i bolest. Podobnou disciplínu má ovšem většina českých žen. „Nevybavuji si případ, kdy by to nějaká zdravotní sestra řešila. Po pravdě řečeno mě nikdy nenapadlo o tom takto přemýšlet,“ říká šéfka České asociace sester Martina Šochmanová. „To si děláte srandu?“ doplňuje ji Vlastimila Filipková z odborů České pošty, kde tvoří ženy bezmála 80 procent zaměstnanců. „Není vhodné o tom takto veřejně mluvit. Je to čistě soukromá věc.“

Některé ženy ovšem kvůli této „soukromé věci“ trpí takovými bolestmi, že během nejkritičtějších dní pracují s vypětím sil. Brněnská překladatelka Sylva Ficová „šilene stavy“, v nichž pociťovala podle svých slov někdy větší bolest, než jakou zažila při porodu, řešila v době, kdy učila angličtinu, tak, že si s někým vyměnila hodinu nebo se zaměstnavateli prostě omluvila pro nevolnost. „Na volné noze si volno dávám bez řečí nebo alespoň dělám jinou, méně stresující práci,“ říká. Ne všechny ženy však najdou vstřícného zaměstnavatele nebo mají možnost ovlivnit svůj pracovní rozvrh: bankovní úřednice, pokladní v supermarketech či třeba právě zaměstnankyně pošty. „Dva dny mám hrozné bolesti a bez prášku nedám ani ránu,“ popisuje Marie Štefanidesová, donedávna zaměstnankyně jedné brněnské pošty. „Na poštu to nikoho nezajímalo a někdo ty balíky odtahat musí. Byly jsme na tom všechny stejně.“

Stojí to víc námahy. (Nikola Márová)

„Menstruační volno“ ovšem není takové sci-fi, jak by se mohlo zdát. Existují totiž země, kde mají nárok na placenou tzv. menstruační dovolenou pro ženy ukotvenou přímo v zákonech. V Japonsku sice počet žen využívajících tohoto benefitu klesá, v jiných státech – v Jižní Koreji či na Tchaj-wanu – opatření v posledních letech nově zavádějí. Několik málo pokusů reflektovat na pracovišti menstruaci zaměstnankyň se objevilo i v Česku. Před časem kupříkladu inspekce bezpečnosti práce odhalila a zadržela zřejmě dobře míněný plán obchodního řetězce označovat pokladní v supermarketech během menstruace červenou čelenkou (inspektoři odmítli říci, o který řetězec šlo, podle informací časopisu Týden to byl Lidl). Firma argumentovala požadavky pokladních, jež podle svých slov potřebovaly během menstruace častěji na toaletu. Jde však o výjimku. Žádná z profesních organizací zastupujících obory s převahou žen netlačí na zavedení menstruační dovolené. „Plošně to nedává smysl. Průběh menstruace je to-

tiž velmi individuální,“ říká šéfka asociace sester Šochmanová.

Jestli vůbec nějaká pravda o menstruaci platí absolutně, pak je to fakt, že absolutně zde neplatí téměř nic. Některé ženy si ani nevšimnou, že menstrují, jiné se svíjejí v bolestech. Intenzita a průběh periody se proměňují v čase i u jednotlivých žen. „Dvaadvacet let menstruace před porodem u mě proběhlo téměř bez povšimnutí. Od porodu naplňují všechny učebnicové příznaky premenstruačního syndromu,“ popisuje zlom ve svém životě Kateřina Smejkalová, majitelka personální agentury. Vliv má všechno možné počínaje věkem přes prožitý porod po dietu nebo hormonální antikoncepci. A neplatí to jen pro menstruaci samotnou, ale i ostatní fáze cyklu – některé ženy během dnů před menstruací zažívají emocionální výkyvy či zvýšenou chuť k jídlu, jiné tento mytický PMS nepostihne vůbec. Přesto se objevují snahy najít v této nekonečné proměnlivosti alespoň nějaké zákonitosti. A některé ženy se těmito zákonitostmi řídí i v práci.

Cyklický byznys

Lenku Mrázovou to poprvé trklo, když se před několika lety rozplakala na nepříjemné schůzce s nadřízeným. Tato špičková manažerka zabývající se daněmi v mezinárodní poradenské společnosti PricewaterhouseCoopers s dvacetiletou zkušeností z oboru zpravidla nemrkne okem v mnohem obtížnějších situacích. „V práci nikdy nepláču,“ říká. Tehdy si uvědomila, že čeká druhý den menstruaci a že se nachází ve stavu, v němž často zažívá „pocit ohrožení“ a vyšší citlivost než jindy. Když pak narazila na několik textů a přednášek na téma „menstruace a byznys“ a také objevila knihu *Cyklická žena* z pera Mirandy Gray, britské „spirituální a menstruační učitelky“ (jak sama sebe nazývá), začala pečlivěji pozorovat svoje reakce a nálady. A následně poněkud změnila přístup k práci.

Miranda Gray v knize představuje něco, čemu říká ženský time management a který nabádá ženy, aby náplň i formu práce uzpůsobily tomu, ve které ze čtyř fází měsíčního cyklu se právě nacházejí. Podle autorky jsou ženy během menstruace ve fázi „reflektivní“, po menstruaci a před ovulací v „dynamické“, během ovulace „expresivní“ a po ovulaci „kreativní“.

Jestli něco o menstruaci platí absolutně, pak je to fakt, že absolutně zde neplatí téměř nic.

Každá tato fáze má podle ní specifické znaky a je vhodná pro jiný druh činnosti: expresivní spíše pro týmovou práci a úkoly vyžadující komunikaci s druhými, reflektivní naopak pro klidnou práci, pro „vnitřní zpracování věcí“. Lenka Mrázová se v popisu fází našla a začala podle nich přizpůsobovat – už jako majitelka a šéfka vlastní poradenské firmy – svoji činnost. Na expresivní fázi si tak plánuje veřejná vystoupení či schůzky s klienty, na tu kreativní psaní textů, během dynamické roz-

jíždí nové projekty. „Není to žádné dogma. Je to jen jeden z palety doplňků, který mi pomáhá být v práci efektivnější. A taky v tom, abych lépe porozuměla sobě samotné,“ vysvětluje Lenka Mrázová. „Prostě se mi s tím lépe žije.“ A přesně to také říká, když o tématu přednáší – za zvýšeného zájmu i za snižujícího se ostychu posluchaček, ale i posluchačů.

Miranda Gray je chválena za to, že otázku měsíčního cyklu vůbec otevřela. Výhrady vůči jejímu „cyklickému“ pohledu na fungování ženy pocházejí ze stejného zdroje jako námitky proti jakémukoli zobecňujícímu pohledu na menstruaci – tedy že mu brání obrovská variabilita, s jakou ženy tyto procesy prožívají. A vize „cyklické ženy“ pak někomu nepříjemně připomínají argumenty, které tak dlouho bránily ženám v sebe-realizaci mimo kuchyň a ložnici. „Vytáčí mě všelijaké „životy podle cyklu“ a přizpůsobování práce. Práci dokážu zvládat, i když mám menstruaci, stejně jako když jsem nevyspalá, bolí mě hlava atd. Rozhodně nejsem otrok svých hormonů,“ namítá třeba Petra Švecová, šéfredaktorka měsíčníku pro ženy *Marianne*. „Přijde mi to jako 19. století, kdy ženy byly hysterické jen proto, že měly dělohu.“

Příznivkyne i odpůrkyně otevřenějšího přístupu k cyklu se nicméně shodují na tom, že tohle tabu by rozhodně mělo padnout. Také proto, aby ženy – i muži – konečně mohli bez ostychu mluvit o něčem, co je provází většinu života. A díky němuž si nový život nelze představit. ●

WWW.RESPEKT.CZ/AUDIO

SYMFONICKÝ ORCHESTR HL.M.PRAHY **fok** 15./16. 6. 2016
Smetanova síň, Obecní dům 19.30 hodin

EROICA

www.fok.cz

KODL GALERIE

Srdčně Vám děkujeme za spolupráci na historicky druhé nejúspěšnější aukci v České republice, přejeme klidné a příjemné léto a těšíme se na Vaši návštěvu v naší galerii na Národní 7.

Národní 7, Praha 1 | www.galeriekodl.cz
tel.: +420 251 512 728, +420 602 327 669

Mikuláš Medek: Bez názvu II
vydáno: 08.8.2000
historicky nejvíce vydražené dílo autora
z nejvíce vydražených paralelních obrazů v ČR